

Nowe rozporządzenie ws. dyscyplin – to rzetelna ocena badań naukowych

Odejście od sztucznego zawężania badań, dostosowanie klasyfikacji dyscyplin do standardów międzynarodowych i możliwość uczciwej oceny działalności naukowej – to podstawowe cele nowego rozporządzenia w sprawie dyscyplin. Projekt na etapie konsultacji był szeroko dyskutowany. Pod wpływem argumentów środowiska dokonano korekt niektórych założeń. Jak wygląda wobec tego ostateczna wersja dokumentu?

Astronomia pozostaje odrębną dyscypliną w ramach dziedziny nauk ścisłych i przyrodniczych – to najważniejsza zmiana względem pierwotnego projektu rozporządzenia w sprawie dziedzin naukowych i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych. – Mimo że astronomia włączona była w klasyfikacji OECD, na której się wzorowaliśmy, do nauk fizycznych, postanowiliśmy wyjść naprzeciw postulatowi środowiska akademickiego – powiedział wicepremier Jarosław Gowin, minister nauki i szkolnictwa wyższego. – Na żadnym etapie, a tym bardziej na etapie wdrażania Konstytucji dla Nauki i publikacji kolejnych aktów wykonawczych nie zapominamy o naukowcach, dla których, ale i z którymi tworzymy reformę szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce – dodał.

Zmiana klasyfikacji – po co?

Dotychczasowa systematyka dziedzin i dyscyplin naukowych nie przystawała do światowych standardów. Obejmowała 8 obszarów wiedzy, 22 dziedziny nauki i sztuki i 102 dyscypliny. Tak duże rozdrobnienie zamykało polską naukę w bardzo wąskich specjalizacjach i utrudniało swobodną komunikację ze środowiskiem międzynarodowym. Żeby to sobie uświadomić, warto przywołać klasyfikację przyjętą przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), w ramach której wyodrębniono jedynie 42 dyscypliny – o 60 mniej niż wynika to z obowiązującego do tej pory rozporządzenia.

Rzetelna ocena przy obecnym podziale niemożliwa

Sam fakt rozdrobnienia nie jest jednak jedynym problemem obecnej systematyki. Konsekwencją tego zjawiska jest to, że w ramach wąskich dyscyplin pracuje niewielka liczba naukowców. W ponad 1/5 wszystkich dyscyplin naukowych badania uprawia jedynie 100 badaczy. W przypadku trzech dyscyplin liczba reprezentujących pracowników naukowych jest natomiast mniejsza niż 24. Przeprowadzenie rzetelnej ewaluacji przy tak niewielkiej próbie badaczy jest praktycznie niemożliwe.

Ewaluacja – serce reformy

Wyniki ewaluacji przekładają się bezpośrednio na podział środków finansowych na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego, na uprawnienia do prowadzenia studiów (w tym studiów doktoranckich) i do nadawania stopni naukowych i w zakresie sztuki. To pokazuje, jak dużą rolę w funkcjonowaniu uczelni odgrywa kwestia klasyfikacji dziedzin i dyscyplin.

Nowy podział dyscyplin został więc opracowany przede wszystkim na potrzeby przeprowadzenia uczciwej oceny jakości działalności naukowej. Do tej pory w ramach ewaluacji zestawiano – w przypadku uczelni – wydziały. Zwykle nie były one porównywalne pod względem zakresu przedmiotowego prowadzonych badań. Ewaluacji w nowym systemie podlega działalność naukowa całej uczelni w poszczególnych dyscyplinach.

Konsolidacja, a nie likwidacja

Nowa systematyka dziedzin i dyscyplin naukowych nie oznacza, że dany obszar badań naukowych ulega likwidacji. Poszczególne dyscypliny zostaną podzielone w ramach innej niż dotychczasowa systematyki, a wszystkie obecne dyscypliny zostaną uwzględnione w ramach nowego podziału np. poprzez połączenie – konsolidację. Oznacza to, że badania naukowe będą w praktyce prowadzone na wszystkich polach badawczych i będą nadal finansowane ze środków publicznych.

Podział dyscyplin i kierunki studiów

Tworzenie kierunków studiów odbywa się niezależnie od obowiązującego podziału dyscyplin naukowych. Możliwe jest zatem tworzenie kierunków studiów, których zakres odnosi się do różnych dyscyplin naukowych, czy też do określonego obszaru zagadnień w ramach jednej z dyscyplin.

W tej chwili także istnieje wiele kierunków studiów, których program nie jest tożsamy z zakresem jednej dyscypliny. Dotyczy to np. stosunków międzynarodowych czy mechatroniki, dla których nie ma wyodrębnionych dyscyplin naukowych.

Co więcej, Konstytucja dla Nauki stwarza szersze pole do tworzenia studiów interdyscyplinarnych niż ma to miejsce obecnie. Między innymi dlatego, że uprawnienia do prowadzenia studiów są przypisane do całej uczelni, a nie konkretnego wydziału.

Rozporządzenie to propozycja środowiska i OECD

Punktem wyjścia do budowy klasyfikacji jest systematyka dziedzin i dyscyplin przyjęta przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).

Zaproponowana w projekcie klasyfikacja została opracowana w oparciu o propozycję przygotowaną przez przedstawicieli **Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, Komitetu Polityki Naukowej, Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych.**

Rozporządzenie wchodzi w życie 1 października 2018 roku.